

Sosiaali- ja terveysministeriö
Kirjaamo
PL 33
00023 Valtioneuvosto

LAUSUNTO

Terveydenhuoltolakityöryhmän mietintö nro 2008:28.

Kuntoutuksen edistämisyhdistys KEY on perustettu vuonna 1995 edistämään iäkkään väestön ja ikääntyvien vammaisten kuntoutusta. Yhdistys toimii gerontologisen, geriatrinen, veteraanien ja ikääntyneiden vammaisten kuntoutuksen asiantuntija- ja yhteistyöjärjestönä. Valtakunnallisissa hankkeissa korostetaan erityisesti ehkäisevän kuntoutuksen merkitystä ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitämisessä ja kotona selviytymisessä. Yhdistyksen jäsenyhteisöinä on 16 sosiaali- ja terveysalan valtakunnallista järjestöä.

Kuntoutuksen edistämisyhdistyksen hallitus on päättänyt kokouksessaan 29.9.2008 lausua seuraavaa.

Tarkoitus

Lakiuudistus pyrkii vastaamaan yhteiskunnasta nouseviin palvelujärjestelmän uudistamishaasteisiin. Tarkoituksena on edistää terveyttä, kaventaa terveyseroja, vahvistaa asiakaslähtöisyyttä sekä edistää palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, laatua ja potilasturvallisuutta. Toimivan ja taloudellisen terveydenhuollon edellytyksenä on hyvä perusterveydenhuolto, jonka vahvistaminen, yhteistyö sosiaalihuollon ja erikoissairaanhoidon kanssa sekä palvelurakenteen uudistaminen on tärkeää.

Perusterveydenhuollon parantaminen edellyttää myös työtapojen ja työn organisoinnin uudistamista sekä työolosuhteiden ja johtamisen kehittämistä. Yhdistyksen mielestä on hyvä, että sekä kansanterveystyön että erikoissairaanhoidon järjestämisvastuu on peruskunnilla. Lain lopulliseen esitykseen tulisi sisällyttää arviointi uudistuksen vaikutuksista myös kuntien talouteen.

Yleisenä kommenttina esitykseen KEY toteaa, että lakitekstiä tulisi jäntevöittää ja palvelujen laiminlyönnit olisi sanktioitava.

Asiakkaan valinnanvapaus ja hoidon jatkuvuus

Lakiesityksen mukaan asiakkaan valinnanvapaus yli kuntarajojen lisääntyy. On hyvä, että asiakkaalla on oikeus valita terveydenhuollon toimintayksikkö, jossa häntä tutkitaan ja hoidetaan. Perusterveydenhuollon tulee kuitenkin koordinoida hoidon ja kuntoutuksen kokonaisuutta ja jatkuvuutta.

Laissa korostetaan myös pitkäkestoista hoitosuhdetta mm. siten, että asiakkaalla on mahdollisuus valita hoitava lääkäri. Yhdistyksen mielestä valinnanvapauden tulisi koskea myös muita terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Oikeus saada tarpeellisia, kiireettömiä palveluita työssäkäyntikunnissa edellyttää uusia perusterveydenhuollon suunnittelu- ja toimintaresursseja sekä muun tyyppistä kuin omalääkäripohjaista toimintaa vain satunnaisesti palveluja käyttäville asiakkaille.

Yhteistyö

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyö on lähtökohta hyvälle hoidolle ja kuntoutukselle. Tämä koskee erityisesti moniongelmaisia asiakkaita. Saumattoman yhteistyön ja siihen olennaisesti kytkeytyvän eri toimintayksiköiden välisen tiedonsiirron toteutuminen on erittäin haasteellista, jota lisää se, että terveydenhuolto järjestetään aikaisempaa suuremmissa ja monitoimijaisissa yksiköissä. Esityksestä ei selviä, miten konkreettisesti yhteistyön onnistumista on suunniteltu seurattavan? Oikean ja hoidon kannalta tarpeellisen tiedon kulku terveydenhuoltojärjestelmässä asiakkaiden suostumuksella on hyvin tärkeää.

Hoitoon pääsy ja lähipalvelut

On hyvä, että lakiin on kirjattu hoitoon pääsyn aikarajat. Hoidon toteutuksessa on kuitenkin viipeitä. Onko mahdollista kirjata myös velvoite toteuttaa hoito sovituissa aikarajoissa tai laiminlyönnin seuraukset?

Uudet sairaanhoito- ja terveystiirit merkitsevät aikaisempaa suurempien toimintayksiköiden toiminnan organisointia. Yksittäisen kuntalaisen palvelutarpeisiin vastaaminen edellyttää riittävän pieniä ja lähellä asiakkaita sijaitsevia toiminnallisia perusyksiköitä.

Kuntoutus

Kuntoutus on ihmisen ja hänen lähiympäristönsä muutosprosessi, jossa korostuu kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on yksilön toimintakyvyn, itsenäisen selviytymisen, hyvinvoinnin ja elämänhallinnan edistäminen tai heikkenemisen hidastaminen. Kuntoutus on suunnitelmallista ja pitkäjänteistä ammatillista toimintaa. Se on tavoitteellista yhteistyötä asiakkaan kanssa. Kuntoutus on yksilö- tai ryhmäkohtaista ja siinä hyödynnetään lähiyhteisön sosiaalisia verkostoja. Kuntoutus on lyhytkestoista tai läpi elämän kestävä, eri vaiheita sisältävä prosessi. Kuntoutus sisältää toimenpiteitä, joiden avulla pyritään saavuttamaan tai palauttamaan toimintoja tai kompensoimaan jonkin toiminnon menetystä tai puuttumista tai toiminnallista rajoitusta.

Iäkkäiden henkilöiden kuntoutus voi olla tuloksekasta. Kuntoutuksessa tuetaan henkilön ja hänen lähiympäristönsä fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia voimavaroja ja toimintaedellytyksiä. Yhdessä asiakkaan kanssa pyritään löytämään elämänhallinnan keinoja tilanteessa, jossa mahdollisuudet sosiaaliseen selviytymiseen ovat uhattuina tai heikentyneet. Lähtökohtina ovat ihmisen elämäntilanne ja -historia, tarpeet, roolit, voimavarat ja identiteetti, joista nousevat kuntoutuksen yksilölliset tavoitteet.

Kuntoutuksen edistämisyhdistyksen mielestä on tärkeää, että iäkkäiden henkilöiden ja ikääntyvien vammaisten tai pitkäaikaissairaiden kuntoutus järjestetään kuntoutuksen tarvetta vastaavalla tavalla. Lakiluonnoksessa kuntoutuksen asema asiakkaiden toimintakyvyn ylläpitäjänä ja edistäjänä on riittämätön. Erityisesti vanhusten ja vammaisten henkilöiden mahdollisuus tarvitsemaansa kuntoutukseen jää epäselväksi.

Lakiehdotus ei muuta nykyiseen, varsin epäselvään tilanteeseen verrattuna kuntien ja Kelan järjestämis- ja rahoitusvastuita lääkinnällisessä kuntoutuksessa. Lakiluonnoksesta ei selviä, miten kunnat konkreettisesti huolehtivat vanhusväestön toimintakykyä edistävästä kuntoutuspalveluista.

Kokonaan avoimeksi jää, miten sairaanhoitopiirit järjestävät asiakkaiden tarvitseman erikoissairaanhoitotasaisen kuntoutuksen. Tästä olisi otettava selkeä säännös lakiin.

Potilas vai asiakas?

Lakiesityksessä käytetään sekä potilas että asiakas – käsitettä. Se, että henkilö hakeutuu esimerkiksi ehkäisevien terveystalvelujen piiriin, ei vielä tee hänestä potilasta. Yhdistys esittää, että laissa käytetään asiakas-käsitettä silloin, kun kysymys ei ole selvästä potilaan asemasta.

Helsingissä 29.10.2008

Veikko Korpela
Hallituksen puheenjohtaja

Oili Harri-Lehtonen
Kehittämispäällikkö